

Fundacja rodzinna po trzech latach praktyki

Autorzy:

Katarzyna Karpiuk, Jacek Pawłowski są radcami prawnymi w PwC Legal, związanymi z Praktyką Polskich Firm Prywatnych. Są również współautorami publikacji pt. „Fundacja rodzinna. Ujęcie prawne i podatkowe. Komentarz”, wydanej przez Wolters Kluwer, 2025.

Autorzy uczestniczą także w pracach Zespołu ds. Deregulacji i Dialogu Gospodarczego przy Ministerstwie Rozwoju i Technologii, biorąc udział w przeglądzie przepisów dotyczących ustawy o fundacji rodzinnej.

Autorzy stanowią trzon Praktyki Polskich Firm Prywatnych w PwC Legal, która w rankingu kancelarii prawniczych dziennika „Rzeczpospolita” od 2019 r. nieprzerwanie uznawana jest za lidera w kategorii doradztwa dla klientów prywatnych. Kancelaria jest również wyróżniana w prestiżowych międzynarodowych rankingach Chambers and Partners w obszarze *Private Wealth Law | High Net Worth* (Band 2) oraz Legal 500 w praktyce *Private Client* (Band 2), gdzie autorzy otrzymują także indywidualne rekomendacje i wyróżnienia eksperckie.

Wstęp

Fundacja rodzinna jest narzędziem prawnym do elastycznego planowania sukcesji oraz zarządzania majątkiem rodzinnym i prywatnym. Aktywa wniesione do fundacji rodzinnej podlegają innym zasadom niż majątek prywatny. Jest to rewolucyjna zmiana w podejściu do sukcesji. Polscy przedsiębiorcy od dawna zabiegali o to narzędzie i to właśnie oddolna inicjatywa organizacji zrzeszających przedsiębiorców stała się przyczynkiem do rozpoczęcia prac nad wprowadzeniem tego narzędzia do polskiego systemu prawnego. Proces trwał długo, a na każdym jego etapie głos biznesu był wysłuchiwany. Wysiłek włożony w to, żeby istniała możliwość długoterminowego planowania sukcesji przy wykorzystaniu krajowym narzędzi prawnych został w końcu zwieńczony sukcesem.

Od 22 maja 2023 r., kiedy w Polsce zaczęła obowiązywać ustawa o fundacji rodzinnej, coraz więcej rodzin biznesowych i inwestorów indywidualnych korzysta z tej formy, by uporządkować swój majątek i zadbać o jego trwałość. W Europie Zachodniej fundacje rodzinne i prywatne funkcjonują od wielu lat. W 2026 r. mija 100-lecie ich istnienia w Liechtensteinie – to dowód na trwałość oraz skuteczność tej instytucji.

Liczby

Jak wyglądają obecnie statystyki dotyczące polskich fundacji rodzinnych? Mamy już:

- ponad 6.800 ustanowionych fundacji rodzinnych oraz ponad 3.400 zarejestrowanych fundacji rodzinnych
Spośród ponad 6.800 ustanowionych fundacji rodzinnych jedynie połowa jest zarejestrowana w rejestrze fundacji rodzinnych, a pozostałe fundacje rodzinne funkcjonują w organizacji (podobnie jak spółki z o.o.). Co więcej, średni czas oczekiwania na wpis fundacji rodzinnej do rejestru wynosi w dalszym ciągu ponad 14 miesięcy. Wynika to z faktu, że fundacje rodzinne są w dalszym ciągu wyłącznie rejestrowane przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, a proces rejestracyjny odbywa się na papierze.
- ponad 1.200 interpretacji podatkowych dotyczących fundacji rodzinnych.

To ogromne zainteresowanie wykładnią przepisów podatkowych przez fiskusa wynika z kilku elementów. Po pierwsze, fundacja rodzinna jest nową instytucją więc interpretacje tworzą praktykę. Po drugie, fundacja rodzinna jest zwolniona podmiotowo z CIT co sprawiło, że część fundatorów (i niestety też doradców) potraktowała fundację rodzinną jako wehikuł umożliwiający osiągnięcie korzyści podatkowych.

Podobnie jak w przypadku postępowania rejestrowego, również uzyskanie odpisu z rejestru fundacji rodzinnych trwa długo - obecnie do kilku tygodni. Niemniej jednak, pojawiła się pierwsza jaskółka i szansa na możliwe skrócenie tego okresu oczekiwania. 28 kwietnia br. w Dzienniku Ustaw zostało opublikowane już dawno zapowiadane rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości zmieniające pierwotne rozporządzenie regulujące funkcjonowanie rejestru fundacji rodzinnych. Przewiduje ono, że na stronie sądu będą publikowane informacje o fundacjach rodzinnych wpisanych do rejestru (w tym nazwa, nr RFR, siedziba, NIP i REGON) - do samodzielnego ściągnięcia. Ponadto, od wejścia rozporządzenia w życie, czyli już od 28 lipca br., wnioski o wypis z RFR będzie można składać już nie tylko na papierze, ale też w wersji elektronicznej i w takiej samej formie będą wydawane. W teorii, to właśnie powinno nieco odciążyć sędziów i przyspieszyć proces rejestracji, Czy tak się stanie? Przekonamy się w drugiej połowie roku.

Jak działa fundacja rodzinna?

Fundacja rodzinna jest osobą prawną, która ma łącznie 3 cechy decydujące o jej charakterze i funkcji.

Po pierwsze, majątek wniesiony do fundacji rodzinnej nie jest już majątkiem fundatora – w zamian za przeniesione aktywa fundator nie otrzymuje żadnych udziałów. Z tą konstrukcją wiąże się kilka kwestii praktycznych. Fundacja rodzinna odpowiada solidarnie za zobowiązania fundatora istniejące przed ustanowieniem fundacji. Oznacza to, że jeżeli fundator miał dług (np. kredyt, pożyczka), to wierzyciel może dochodzić spłaty tego zobowiązania zarówno wobec fundacji jak i wobec fundatora, według własnego wyboru. Natomiast to co ważne, że dla zobowiązań alimentacyjnych nie ma znaczenia, czy powstały one przed ustanowieniem fundacji rodzinnej, czy już w toku jej funkcjonowania. Z tytułu zobowiązań alimentacyjnych fundatora, fundacja rodzinna odpowiada w każdym czasie. W obu przypadkach, odpowiedzialność fundacji rodzinnej ograniczona jest wysokością mienia wniesionego przez fundatora.

Aktywa wniesione do fundacji rodzinnej nie wchodzi w skład masy spadkowej fundatora. Jeżeli fundator przeżyje 10 lat od daty wniesienia aktywa (tak samo jak przy darowiźnie na rzecz osoby niespokrewnionej) to wygaśnie również roszczenie najbliższej rodziny o zachówek wobec fundacji rodzinnej i wówczas wyjście aktywa z majątku osobistego fundatora będzie definitywne.

Po drugie, fundacja rodzinna ma na celu zaspokajanie potrzeb swoich beneficjentów. Mogą być nimi fundator, jego rodzina lub inne osoby fizyczne wskazane przez fundatora, a także organizacje charytatywne. Spełnianie świadczeń może być uzależnione od warunku (np. edukacja, zawarcie związku małżeńskiego, praca w firmie rodzinnej) albo terminu (osiągnięcie określonego wieku). Świadczenia mogą być wypłacane albo z samego zysku księgowego, który może wystąpić w fundacji dopiero po zakończeniu pierwszego roku obrotowego, sporządzeniu sprawozdania itp. czyli po około 1,5-2 latach od ustanowienia fundacji rodzinnej albo niezależnie od wystąpienia zysku. Pozostaje pytanie, jak sfinansować świadczenia w tym okresie oraz w razie braku zysku.

Świadczenia mogą być spełnione tylko wtedy, gdy są zgodne ze statutem (tzw. świadczenia statutowe) oraz gdy beneficjenci są wpisani na listę beneficjentów. Należy pamiętać, że świadczenie nie musi być pieniężne, może być również rzeczowe. Przyjmuje się, że np. udostępnienie pojazdu czy mieszkania jest również świadczeniem, a jego wartość wylicza się jako rynkowy czynsz, od

którego fundacja rodzinna uiszcza 15% CIT. Opodatkowanie świadczeń dotyczy niestety również tych spełnianych na rzecz organizacji charytatywnych. Obecnie postuluje się zwolnienie z CIT świadczeń dla tych podmiotów.

Po trzecie, fundator decyduje o zasadach działania. Może bardzo elastycznie, inaczej niż to by wynikało z zasad dziedziczenia ustawowego czy testamentowego, określić zasady dotyczące kontroli nad fundacją rodzinną i jej majątkiem oraz spełniania świadczeń. Pozwala to zarządzić częstą sytuacją w rodzinach biznesowych, gdzie tylko niektórzy członkowie są zaangażowani w zarządzanie przedsiębiorstwem, a pozostali mają czerpać korzyści ekonomiczne z biznesu. W takich układach fundacja rodzinna umożliwia przekazanie władzy w ręce członków rodziny zarządzających biznesem, zapewnienie im za to odpowiedniego wynagrodzenia, a pozostałym beneficjentom świadczeń w przypadkach określonych przez fundatora. Umożliwia to zaplanowanie przyszłości firmy rodzinnej, odpornej na zmiany pokoleniowe (przynajmniej w zakresie własności) oraz zdarzenia losowe. Wprowadza to pewnego rodzaju stały i pewny element w strukturze korporacyjnej biznesu w tak niepewnych czasach.

Dla kogo fundacja rodzinna?

Fundatorów, którzy decydują się na skorzystanie z fundacji rodzinnej, można podzielić na cztery grupy.

Pierwsza grupa to właściciele firmy rodzinnej, którzy chcą uniknąć rozproszenia udziałów w drodze dziedziczenia. Mają więcej niż jednego spadkobiercę (np. małżonka i dziecko) i chcą, aby po ich śmierci udziały dalej były w jednym ręku. Chcą budować silne, trwałe biznesy, które będą mogły rozwijać się także jak ich już zabraknie.

Druga grupa fundatorów posiada istotne aktywa, ale ich małżonkowie lub pełnoletnie dzieci nie są zaangażowani w zarządzanie nimi, nie mają doświadczenia w ich utrzymywaniu i pomnażaniu ich wartości. Tacy fundatorzy zatrudniają w strukturze zewnętrznego menedżera, który poprowadzi firmę dla kolejnego pokolenia, przy czym członkowie rodziny będą mieli zapewnione bezpieczeństwo ekonomiczne.

Trzecia grupa fundatorów to osoby posiadające małoletnie dzieci, które w razie spadkobrania zostaną właścicielem majątku wymagającego podejmowania decyzji. Jak wiadomo, małoletni wspólnik nie może sam wykonywać prawa głosu z udziałów, nie może go w tym zakresie reprezentować też drugi rodzic (ani inny opiekun prawny) bez zgody sądu rodzinnego. Taki stan rzeczy w praktyce może doprowadzić do paraliżu decyzyjnego z spółce. Fundacja rodzinna zapewnia spółce odporność na takie zdarzenia i daje takiemu małoletniemu, potencjalnemu sukcesorowi czas na to, żeby dorosnąć i dojrzeć do kontynuowania tego, co zaczął fundator.

Czwarta grupa fundatorów to osoby prowadzące aktywną działalność inwestycyjną, a zyski ze zbycia aktywów reinwestujące w celu pomnażania majątku rodzinnego. Dla tych fundatorów fundacja rodzinna będzie efektywną strukturą holdingową nad ich majątkiem. Zyski z jednej inwestycji będą reinwestowane w kolejne przedsięwzięcia, a podatek pojawi się dopiero przy wypłacie świadczeń z fundacji rodzinnej do beneficjentów. Pozwala to także na stworzenie wspólnej rodzinnej platformy inwestycyjnej. Należy bowiem pamiętać, że także członkowie rodziny fundatora mogą wносить do fundacji rodzinnej swoje aktywa.

Jak założyć fundację rodzinną w 4 krokach?

Proces utworzenia fundacji rodzinnej można podzielić na 4 następujące etapy.

Krok 1 - faza koncepcyjna

Należy się na tym etapie zastanowić, kto będzie fundatorem, jakie aktywa wniesie do fundacji rodzinnej teraz a jakie w przyszłości, jaką działalność ma prowadzić fundacja, kto ma nią zarządzać i kto otrzymywać świadczenia. Na tym etapie fundator powinien porozmawiać z rodziną i menedżerami, których może dotyczyć zmiana oraz sprawdzić, czy będzie potrzebować zgód kontrahentów lub organów na wniesienie aktywów. Powinien się również upewnić, jakie obowiązki będzie miała fundacja i jej organy.

Krok 2 - dokumenty fundacji rodzinnej

Należy na tym etapie przygotować przemyślany statut, listę beneficjentów, ewentualnie również politykę inwestycyjną. Najlepiej zrobić to nie samemu, wyłącznie z własnym doradcą, ale uzgodnić te dokumenty z rodziną oraz członkami organów fundacji rodzinnej. Odradzamy także korzystanie z gotowych wzorów tych dokumentów. Przewaga fundacji rodzinnej nad innymi rozwiązaniami polega w dużej mierze na jej elastyczności i możliwości dostosowania zasad jej funkcjonowania do indywidualnych potrzeb fundatora, jego rodziny i jego biznesu. Wzór tego nie zapewni.

Krok 3 - ustanowienie i rejestracja fundacji

W tym kroku należy udać się do notariusza, aby podpisać akt założycielski i statut. Następnie należy złożyć wniosek o wpis do rejestru w Sądzie Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim, podpisać spis mienia, umowy (najmu i wsparcia księgowo-rachunkowego), uzyskać nr REGON, NIP, zgłosić fundację rodzinną do CRBR (mimo, że formalny obowiązek zgłoszenia beneficjentów rzeczywistych w CRBR obowiązuje dopiero od momentu wpisu fundacji rodzinnej do rejestru, ten etap jest niezbędny chociażby do otwarcia rachunku bankowego) oraz założyć rachunek bankowy i wpłacić fundusz założycielski.

Krok 4 - wniesienie aktywów

Po uzyskaniu wszystkich zgód osób trzecich (małżonek, kontrahenci, organy) należy zawrzeć umowę darowizny u notariusza, która przeniesie aktywa z majątku fundatora do fundacji rodzinnej, zaktualizować spis mienia i dokonać ewentualnych zmian w rejestrach dotyczących wniesionych aktywów. I na koniec bieżące funkcjonowanie – warto sporządzić manual z obowiązkami fundacji i jej organów oraz weryfikować, czy są one realizowane, wdrażać rodzinę w działanie fundacji, zarządzać aktywami i realizować politykę inwestycyjną.

Kluczowe wyzwania?

Fundacja rodzinna to skuteczne narzędzie sukcesji i ochrony majątku, jednak jej prowadzenie wymaga odpowiedniego przygotowania. Z jakimi wyzwaniami najczęściej mierzą się fundatorzy i zarządzający?

- Ograniczony zakres dozwolonej działalności gospodarczej (przy czym należy pamiętać, że fundacja rodzinna nigdy nie miała być tylko kolejną formą prawną do prowadzenia działalności operacyjnej) - przychody z działalności mieszczącej się w dozwolonych granicach są również zwolnione z podatku dochodowego;
- Wątpliwości interpretacyjne co do opodatkowania działalności fundacji rodzinnej - organy podatkowe zajmują czasami stanowisko odmienne od brzmienia ustawy, albo odmienne

stanowiska w podobnych stanach faktycznych; procedura odwoławcza od negatywnych dla podatnika interpretacji podatkowych jest długotrwała i kosztowna;

- Długi okres oczekiwania na wpis do rejestru - część fundatorów nie jest gotowa czekać 14 miesięcy na wpis, część opóźnia wniesienie aktywów do czasu wpisu w rejestrze, to samo dotyczy uchwalania zmian, np. w statucie fundacji, które wymagają konstytutywnego wpisu do rejestru;
- Odmienne zasady reprezentacji fundacji rodzinnej w organizacji oraz po wpisie do rejestru. W praktyce powoduje to wątpliwości przy czynnościach prawnych w zakresie reprezentacji fundacji rodzinnej w organizacji i czasami konieczność potwierdzania czynności prawnych, gdy po ich dokonaniu okazało się, że sąd rejestrowy w międzyczasie wpisał fundację do rejestru (ponadto często od postanowienia o wpisie, o którym można uzyskać informację telefonicznie, do samego wpisu też mija kilka tygodni, a kolejne kilka to oczekiwanie na doręczenie postanowienia i potwierdzenia wpisu do rejestru);
- Brak rejestru on-line - fundator nie wie czy nazwa fundacji rodzinnej, którą wybrał nie jest już “zajęta”, osoby trzecie nie widzą on-line jak się fundacja nazywa, gdzie ma siedzibę, kto ją reprezentuje, itp.
- Konieczność komunikacji z Sądem Rejestrowym na papierze oraz na płytach CD (sprawozdania finansowe).

Przegląd ustawy o fundacji rodzinnej

Na szczęście część z tych kluczowych wyzwań ma szansę wkrótce być zaadresowana. W ustawie o fundacji rodzinnej zapisano od początku, że po 3 latach funkcjonowania nastąpi jej przegląd w celu oceny skutków regulacji oraz dokonania ewentualnych poprawek tego, co nie działa. W ramach przeglądu ustawy autorzy artykułu, działając w imieniu PwC oraz Family Business Network Poland, złożyli w Ministerstwie Rozwoju i Technologii pismo obejmujące m.in. następujące kwestie, które naszym zdaniem warto poprawić w ustawie o fundacji rodzinnej:

1. **reprezentacja** - zmiana zasad reprezentacji fundacji rodzinnej w organizacji poprzez przyjęcie (jak w spółkach kapitałowych), że fundację rodzinną w organizacji również reprezentuje zarząd (a nie fundator); jest to ruch konieczny ze względu na bezpieczeństwo i pewność obrotu prawnego (mamy ponad 3.400 fundacji rodzinnych w organizacji, na wpis do rejestru czeka się obecnie 14 miesięcy a na odpis z rejestru ok. 2 miesiące, nie ma rejestru on-line, który pozwala stwierdzić czy fundacja jest jeszcze w organizacji – i ma za nią działać fundator, czy już jest wpisana do rejestru – i ma ją reprezentować zarząd). Ponadto, wprowadzenie tej zmiany rozwiąże także wątpliwości interpretacyjne wokół stosowania art. 63 Ustawy, który wskazuje zasady reprezentacji fundacji rodzinnej w czynnościach, których jedną stroną jest członek zarządu fundacji a drugą sama fundacja rodzinna. Przepis przewiduje, analogicznie do regulacji kodeksu spółek handlowych, że w takiej sytuacji fundacja rodzinna reprezentowana jest przez radę nadzorczą lub pełnomocnika powołanego uchwałą zgromadzenia beneficjentów. Z kolei, art. 23 Ustawy, przewiduje inny reżim dla fundacji rodzinnej w organizacji, wskazując, że jest ona reprezentowana przez fundatora lub pełnomocnika przez niego powołanego. W praktyce, w zdecydowanej większości, w pierwszym zarządzie fundacji rodzinnej znajduje się fundator a sposób reprezentacji w tym początkowym okresie (który przypominamy, trwa ok. 14 miesięcy) będzie kluczowy chociażby dla wniesienia przez fundatora składników mienia do fundacji. Autor, a także zdecydowana większość doktryny opowiada się za stosowaniem art. 23 do fundacji rodzinnej w organizacji, bez konieczności reprezentowania jej przez radę nadzorczą albo pełnomocnika wybranego przez zgromadzenie beneficjentów. Jednak zdarzają się także głosy odmienne, a konsekwencją może być nieważność dokonanej czynności;

2. **rodzeństwo jako fundatorzy**- Umożliwienie zakładania fundacji rodzinnej przez rodzeństwo poprzez przyznanie pełnego zwolnienia w PIT dla zstępnych któregokolwiek z rodzeństwa (dziś jest zwolnienie liczone od proporcji wniesionych aktywów przez wstępnego);
3. **grunty rolne** - Przywrócenie możliwości wnoszenia gruntów rolnych przez fundatorów / członków rodzin do ich fundacji rodzinnych bez konieczności przechodzenia przez procedurę z UKUR / KOWR;
4. **odpowiedzialność solidarna z fundatorem** - Umożliwienie spłaty przez fundację rodzinną całego długu fundatora (za który już fundacja odpowiada solidarnie) bez regresu do fundatora (który może nie mieć środków po przeniesieniu ich na fundację);
5. **repolonizacja majątku z zagranicznych struktur** - Umożliwienie repatriacji majątku z zagranicznych fundacji i trustów założonych przez polskich przedsiębiorców do ich polskich fundacji rodzinnych poprzez przyjęcie, że tak przeniesiony majątek jest traktowany jak wniesiony do fundacji polskiej przez fundatora (tak jak w przypadku mienia wniesionego przez małżonka lub najbliższych członków rodziny fundatora);
6. **zbywanie mienia** - Wprowadzenie domniemania, że zbycie aktywa (innego niż udziały, akcje, papiery wartościowe) po określonym czasie jest dozwoloną działalnością gospodarczą, tj. że nie można przyjąć, że aktywo to zostało nabyte wyłącznie w celu zbycia (np. nieruchomości);
7. **kognicja sądu rejestrowego** - Ograniczenie swobody sądu rejestrowego w postępowaniu rejestrowym w zakresie żądania dokumentów i informacji wyłącznie do tych, które wynikają z ustawy (dziś sąd niejednokrotnie wzywa do przedłożenia dokumentów i informacji, do których nie ma podstaw, pod rygorem odmowy wpisu);
8. **wydanie aktywów w ramach likwidacji** - Dopuszczenie wydania wniesionych wcześniej aktywów przez fundatora w drodze likwidacji fundacji rodzinnej bez konieczności zapłaty podatku w sytuacji, gdy nie doszło do żadnej transakcji / zmiany (te same aktywa, które zostały wniesione są zwracane fundatorowi lub jego najbliższej rodzinie w efekcie likwidacji fundacji);
9. **udostępnienie nieruchomości beneficjentom** - Umożliwienie wnoszenia do fundacji rodzinnej nieruchomości na cele mieszkaniowe rodziny i oddanie ich do korzystania najbliższej rodzinie bez konieczności zapłaty 15% CIT z tytułu świadczenia; oddanie tej samej nieruchomości przez fundatora do korzystania swojej rodzinie przed wniesieniem do fundacji jest zwolnione z podatku. Celem fundacji rodzinnej jest wielopokoleniowa ochrona majątku rodzinnego, w tym zabezpieczenie takich nieruchomości przed podziałem w drodze dziedziczenia i rozdrobieniem własności. Pozwoli to na pełną realizację celu fundacji rodzinnej, czyli wielopokoleniowe zabezpieczenie tych składników majątku, które są szczególnie istotne dla fundatora i jego rodziny.

W połowie 2026 r. MRiT ma opublikować raport z przeglądu ustawy oraz zaproponować harmonogram zmian do poszczególnych ustaw i rozporządzeń w celu wdrożenia w kolejnych miesiącach kluczowych zmian koniecznych dla poprawy funkcjonowania fundacji rodzinnych.

Jak wygląda codzienne funkcjonowanie fundacji rodzinnej?

Bieżące funkcjonowanie fundacji rodzinnej oznacza w praktyce podejmowanie przez organy fundacji następujących działań:

- Spełnianie świadczeń na rzecz beneficjentów, zgodnie z zasadami określonymi przez fundatora – prowadzenie i aktualizacja listy beneficjentów, informowanie beneficjenta o przysługujących mu świadczeniach, a także weryfikacja czy przesłanki wskazane przez fundatora (warunek, termin) zostały spełnione.
- Inwestowanie poprzez fundację rodzinną – weryfikacja, czy planowana działalność inwestycyjna mieści się w zakresie dozwolonym ustawowo dla fundacji rodzinnej i czy wymaga uzyskania interpretacji podatkowej, zabezpieczenie opinii zewnętrznych dotyczących m.in. inwestycji

w spółki osobowe (krajowe, zagraniczne), złoto (fizyczne i cyfrowe), kryptowaluty, najem krótkoterminowy, parki handlowe, waluty oraz instrumenty finansowe.

- Czynności reorganizacyjne w ramach grupy, na której czele stoi fundacja rodzinna – procesy połączeń, podziałów, przekształceń, zmian kapitałowych, zakładania i likwidacji podmiotów – zarówno w Polsce, jak i za granicą, w których fundacja rodzinna jest współnikiem, analizowanie, czy planowane działania: mają uzasadnienie biznesowe, są zgodne z przepisami podatkowymi, nie stanowią obejścia prawa podatkowego (GAAR) oraz czy generują obowiązki w zakresie raportowania schematów podatkowych (MDR).
- Zbywanie aktywów fundacji rodzinnej – weryfikacja czy dla przeprowadzenia transakcji konieczne jest uzyskanie zgód osób trzecich oraz czy fundacja rodzinna nie nabyła aktywa wyłącznie w celu jego zbycia (działalność niedozwolona), przygotowanie i negocjowanie umów oraz opracowanie zgód korporacyjnych po stronie fundacji rodzinnej, przedmiotu transakcji (spółka) i kupującego.
- Poprawności dokumentów – przygotowanie uchwał organów fundacji rodzinnej, a także innych dokumentów, w tym oświadczeń, umów i porozumień składanych lub zawieranych przez fundację rodzinną.
- Zapewnienie compliance – stworzenie manuala zawierający wykaz obowiązków compliance fundacji rodzinnej i jej organów oraz projekty regulaminów i uchwał tych organów, weryfikacja realizacji obowiązków compliance.
- Przygotowanie sprawozdań finansowych – przygotowanie rocznych sprawozdań finansowych oraz deklaracji podatkowych.
- Audyt fundacji rodzinnych – zorganizowanie audytu w trybie art. 77 ustawy o fundacji rodzinnej, czyli audytu zarządzania aktywami fundacji rodzinnej, zaciągania i spełniania zobowiązań publicznoprawnych, pod kątem prawidłowości, rzetelności oraz zgodności z prawem, celem oraz dokumentami fundacji rodzinnej, przygotowanie fundacji rodzinnej do przejścia przez ww. audyt.

Czy polska fundacja rodzinna jest lepsza od zagranicznych rozwiązań?

Polska fundacja rodzinna istnieje od 22 maja 2023 r. Instytucja ta zyskała szybko dużą popularność, ale część przedsiębiorców podnosi kwestię stabilności prawa w Polsce, w szczególności w kontekście budowania rozwiązań sukcesyjnych na pokolenia. Z tego względu, oraz wobec braku takiego rozwiązania przed majem 2023 r., polscy przedsiębiorcy często sięgali po rozwiązania zagraniczne. Fundacje rodzinne założone przez polskich biznesmenów istnieją w takich krajach jak Austria, Holandia, Liechtenstein, Luksemburg czy Malta od wielu lat.

Stąd powstaje pytanie czy warto korzystać z polskiego rozwiązania, które dopiero powstało, czy skorzystać z bardziej okrzepłych instytucji prawnych w jednym ze wskazanych powyżej krajów. Wspierając polskich przedsiębiorców przy zakładaniu i funkcjonowaniu zagranicznych fundacji rodzinnych identyfikujemy następujące kwestie, które należy wziąć pod uwagę przy takiej decyzji:

- bliskość geograficzna, więzy rodziny z danym krajem, rating kraju i uwarunkowania geopolityczne;
- trwałość instytucji fundacji w danym kraju i stabilność prawa (w tym prawa podatkowego);
- jakość i wiarygodność dostawców i ich koszty;
- obciążenia podatkowe związane z tworzeniem i funkcjonowaniem struktury, w tym na przepływach od fundatorów do fundacji oraz z fundacji do beneficjentów;
- prawnie dopuszczalny i faktyczny poziom kontroli fundatora / rodziny nad fundacją i wynikające z tego poczucie bezpieczeństwa majątkowego rodziny;

- doświadczenia innych polskich przedsiębiorców z danym krajem oraz z funkcjonowaniem fundacji rodzinnych posiadających polskie aktywa biznesowe.

Najczęstszymi zagranicznymi jurysdykcjami wybieranymi przez polskich przedsiębiorców do tworzenia fundacji rodzinnych są obecnie Liechtenstein oraz Malta.

Czy fundacja rodzinna to sukcesja?

W trakcie tworzenia fundacji rodzinnych, w szczególności przy wspólnej pracy z fundatorami i ich członkami rodzin nad statutem fundacji, listą beneficjentów i polityką inwestycyjną należy poruszyć szereg kwestii z zakresu planowania sukcesji. Są to takie zagadnienia jak:

- jaką jesteśmy firmą dziś a jaką będziemy „jutro”?
- kto określa strategię / kierunek rozwoju firmy?
- kto z rodziny uczestniczy w firmie i na jakich zasadach?
- czego członkowie rodziny mogą oczekiwać od firmy?
- jakie zasady / wartości obowiązują w danej rodzinie i jak to się przekłada na funkcjonowanie firmy?
- jak zadbać zarówno o aktywnych jak i o pasywnych w biznesie członków rodziny, żeby pierwsi nie czuli się wykorzystani a drudzy pomijani?

Wyłącznie od fundatorów i członków ich rodzin zależy czy tematy te zostaną potraktowane „po łebkach” bo „chcemy mieć szybko utworzoną fundację rodzinną”, czy też tworzenie fundacji rodzinnej będzie dobrym czasem do pogłębionej refleksji na te tematy.

Podsumowanie i trzy postulaty dla fundatorów

Reasumując 3 latach doświadczeń z fundacją rodzinną w praktyce należy uznać, że włączenie tej instytucji do polskiego porządku prawnego było bardzo dobrą decyzją i okazało się wielkim sukcesem. Polscy przedsiębiorcy korzystają z tego rozwiązania chętnie, a skala zjawiska jest rozpoznawalna nie tylko w Europie Środkowej i Wschodniej, ale również w państwach Europy Zachodniej, gdzie ta instytucja działa od dekad. Na trzecie urodziny fundacji rodzinnej w Polsce przekazujemy fundatorom fundacji rodzinnych trzy postulaty, tak aby tworzone przez nich plany sukcesji w oparciu o fundację rodzinną były najlepsze z możliwych.

Po pierwsze, należy się zastanowić jakie cele sukcesyjne adresuje fundacja rodzinna w danej rodzinie biznesowej. Będzie jej łatwiej dostrzec, jak przyjmie się na chwilę (nieprawdziwe) założenie, że fundacja rodzinna nie jest zwolniona z CIT od bieżącej działalności gospodarczej.

Po drugie, należy włączyć członków rodziny i kluczowych menedżerów w rozmowy o fundacji rodzinnej, tworzeniu jej ładu korporacyjnego i ustalaniu jakie aktywa mają do niej trafić. Dzięki temu wszyscy zainteresowani zyskają wyobrażenie nowej struktury i jej zasad funkcjonowania, a to może okazać się kluczowe dla trwałości fundacji rodzinnej, zwłaszcza jak już zabraknie fundatora.

Po trzecie, tworząc statut, listę beneficjentów czy politykę inwestycyjną warto myśleć w kategoriach dziesięcioleci, pokoleń, a nie najbliższych 2 lat czy porównywać fundację ze spółką korzystającą z reżimu CIT-u estońskiego. Warto się zastanowić, jak podjęte decyzje odbiorą sukcesorzy fundatora za 10-20-30 lat i czy tworzona fundacja rodzinna będzie mogła odpowiednio elastycznie reagować na zmiany, także te ekonomiczne.

I na koniec należy się zająć również aktywami, które nie zostały wniesione do fundacji rodzinnej. Najlepiej zdecydować w notarialnym testamencie komu przekazać ten majątek i czy warto skorzystać z zapisu windykacyjnego (skraca postępowanie spadkowe).